պատասխանեց «միակ յոյս և զօրաւոր նեցուկք թշուառութեան նոցա, հաղուագիւտ բարերարք, Պարոնայցդ այդ աստուածահաճոյ մտադրութիւնն մարմնաւորապէս պսակելոյ անդօր լինելով, աղօթիւք կխնդրեմ արժանանալ ձեզ հոգևոր պսակացն. զի սորանով ոչ միայն պաշտպան և բարերար կհանդիսանաք այնոցիկ ողորմելեացն, այլ և լրութեան Ազգիս, որոնք քաջ ճանաչելով իւրեանց բարերարքն՝ իւրեանց անմոռաց երախտագիտութեանց հետ՝ որ Հայ ազգի բնաւորութեան գովանի յատկութեանց մինն է, իւրեանց սրտից համակրութիւնը և երախտապարտ զգացմունքն չի պիտի մոռացութեան և ապերախտութեան քողոյ տակ ծածկել կարողանան ոչ առօրեայ փառքը, ոչ սնոտի իշխանութիւնը, և ոչ այլ ինչ պատրանք, որոնց յայտնի փորձն առած են՝ որոնք մինչև ցայսօր սմանապիսի գթութեան ապահովութեան տակ պահպանած են Հայութեան անդամներէն, իսկ զիս ինքս բոլորովին երախտապարտ կկացուցանէք. քանզի ինձ պարտ էր խոնարհաբար ձեզանից խնդրել. բայց ձեր գթութիւնն և մարդասիրութիւնն կանխեցին,, . և յետ զանազան խօսակցութեան և սիրալիր ընդունելութեանց ըստ արդի քաղաքականութեանն, մեկնեցան,

Եւ համահաճ հաւանութեամբ երկուց Ռուսական և Անգղիական գթառատ Հիւպատոսացն ժողովրդարութեան ցուցակ կազմելով՝ իւրեանց իսկ ջանասիրութեամբն հինգ հարիւր Պարսից թուման կժողովին ի Հայ և յայլ քրիստոնեայ վաճառականներից, զոր Անգղիական Հիւպատոսն փութապէս հեռագրութեամբ կհասուցանէ իւրեանց Թէհրանի Դեսպանատանն, որոյ միջնորդութեամբն Պ. Ս Պ. Աղանուրեանցն՝ որ է գործակատար Անգղիացւոց ի Ջուղայ՝ տեղւոյն աղքատաց արկեղ Հոգաբարձութեանն կհասուցանէ թշուառացն դրամաբաշխել արդարութեան կշռով։

Ա՛յլ մի՞թէ զգայուն սիրտն պիտի նիրհէր անհոգութեան քնոմն. բաւական՞ն պիտի համարէր՝ ողորմելեացն բազմաթիւ քանականութեան համեմատութեամբ հինգ հարիւր թումանն, բնաւ ոչ. վասն որոյ մեր ազգասէր Դեր. Սրբազանն սովամատն ազգային թշուառացն կենաց փրկանքը բազմապատկելու հեռատեսութեամբ, ևս իւր վաներացուցմամբ մին ցուցակ կազմելով վերոյիշեալ վաճառականապետին ազգասիրութեանն կյանձնէ, որ իւր ազգասէր և եղբայրական ջերմեռանդութենէ շարժելով՝ սիրով ընկալաւ, և նախ ինքն առատապէս ստորագրելով՝ դիմեց մերազնեայց ողորմութեանն, ուստի քանի ինչ աւուրց յետ 200 Պարսից թուման կհաւաքէ, զոր Նորին Սրբազնութեան և Ռուսաց Հիւպատոսին գիտութեամբ վերոյիշեալ յանձնվեց Անգղիական Հիւպատոսին, որ փութացաւ ըստ առաջնոյն ապահովապէս հասուցանել Հոգաբարձութեանն Արկեղ Ջուղայու ազքատաց։

Բայց դրամոց անվտանգ և ապահով հասնելուն տակ բացատրութեան արժանաւոր կէտ կայ, վասն զի ստացողք միայն ստացման տեղն գիտեն, բայց իւրեանց առատաձեռնողներն՝ ոչ, ապացոյց բանիս, ըստ օրում 30 Օգոս. անցելոյ Հոգաբարձութիւնն տեղեկագրելով սովու սաստկութենէ Դեր. Առաջնորդի Ատրպատականիս Հայոց, դրամաւոր օժանդակութիւնն կխնդրէ այն սովալլուկ թշուառաց համար, իսկ Դեր. Առաջնորդն զանց չառնելով փութապէս մանրամասնաբար պատասխանագրութեամբ գործոց հանգամանքը տեղեկագրեց Հոգաբարձութեանն, այլ նոքա անփոյթ եղեն գործոց իրականութիւնն յերևան հանելոյ, քանզի բացի ձեր պատուական Արարատի մէջ, նաև Կ. Պօլսոյ Մասիսի մէջ հրատարակած են նոյնպէս, վասն որոյ պարտ անձին համարելով զշնորհութիւն եղելութեանցս՝ բացատրութեանս հրատակումն կխնդրեմ ի լուր ազգայնոց։

Նպաստ Նպաստբէրէկեանց.

Ի Դ—բէ։

ՀԱՇԻՒ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՄԱՍԻՆ ՂԶԼԱՐԱՑ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ 1870—1871 Թ.

(Դ. Ռ—էն Ֆ—բէլ)

	Հոգև.	Թոշ.	Ձրիավ.
ա. Աշակերտ . . Տարեկան ընթացքում ունեցել են . .	13	90	70
ընդ ամենը . . .			173
Սոցանից դուրս են եկել առանց աւարտելոյ ուսումն . . .	1	5	19
ընդ ամենը			25
Եւ ներկայումս ունինք	12	85	51
ընդ ամենը			148

բ. Դասատուներ և վարժապետ.

Ուսումնարանը ունի այժմ երեք դասատուն, և մի նախակրթական մասն, որոց մէջ ուսանում են յետագայ առարկաները, և ունի հինգ վարժապետք և մի վերակացու։

Պարբասարեան դասատունը ուսանում են Հայոց լեզուից կարդալ և գրել, նոյնպէս և Ռուսաց լեզուից, ուսուցանում են երկու վարժապետք։

1. Դասատան մէջ ուսանում են Կրօնից՝ սկզբնական գիտելիք հաւատոյ, Հայոց լեզուից՝ առաջին մասն Քերականութեան, և թարգմանութիւն Աւետարանի, գրաբառից դէպ ի աշխարհաբար, Ռուսաց լեզուից՝ վարժ կարդալ և գրել, և կարդացածը պատմել, Թուաբանութիւնից՝ մինչև կոտո-

բակները, լուծումն թուաբանական խնդրոց, գրաւոր և բանաւոր եղանակներով, Ռուսաց և Հայոց վայելչագրութիւն։

2. Դասդան մեջ ուսանում են Կրօնից՝ Հին և Նոր Կտակարանի պատմութիւն, Հայոց լեզուից՝ Քերականութեան երկրորդ մասն մինչև վերջը, գրաւոր թարգմանութիւնք մանր յօդուածոց աշխարհաբառից դէպի գրաբառ լեզու, Ռուսաց լեզուից՝ Քերականութեան առաջին մասն, վարժ կարդալ և առանց սխալի գրել, և թարգմանութիւնք. Թուաբանութիւնից՝ մինչև յարաբերութիւնները (пропорціи). Աշխարհագրութիւնից՝ ուսումնական և բնական մասն. Ընդհանուր պատմութիւնից՝ պատմութիւն հին դարուց, Ազգային պատմութիւն ընդարձակ դասախօսութեամբ։

Յետ այս տարուայ քննութեան, երկրորդ դասատան առաջաւոր աշակերտքը պիտոյ է դուրս գային ուսումնարանից, բայց Հոգաբարձութիւնը չկամելով մի կողմից թերի և անկատար թողնել, նոցա մատակարուած գիտութիւնքը, և միւս կողմից՝ տեսանելով նոցա եռանդը և փափաքը դէպ ի որքան կարելի է կատարեալ ուսումն, — սահմանից բաց անել երրորդ դասդան, համաձայն կանոնագրութեան Ուսումնական մասնաժողովի որ է ի սուրբ Էջմիածին (Արարատ Օրագիր) և որ առանցվումն յետագայ առարկաները։

Կրօնից՝ եկեղեցական պատմութիւն.

Հայոց լեզուից՝ պատմութիւն Հայոց գրականութեան, արձակ շարադրութիւնք գրաբառ և աշխարհաբառ լեզուաւ, թարգմանութիւնք Ռուսերէնից Հայերէն գրաբառ, և քաղուածք բոլոր Քերականութեան. Ռուսաց լեզուից. բոլոր Քերականութիւնը, թարգմանութիւն Հայոց լեզուից։ Թուաբանութիւնից՝ յարաբերութիւններից մինչև վերջը, և երկրաչափութեան սկզբունքը։ Աշխարհագրութիւնից՝ ընդարձակ դասախօսութիւն քաղաքական աշխարհագրութեան. Ընդհանուր պատմութիւնից՝ միջին և նոր պատմութիւն մինչև 1815 թուականը։

Բացի սոցանէ կազմուած է երկու խումբ եկեղեցական երգեցողութեան համար, և վարձուած է Տէր Գէորգ Իշխանեանց, քահանայից ջոկ, Ս. Ղորդանեանցը, որպէս ուսուցիչ, եկեղեցիներու համար ձայնաւոր երգիչներու խումբ պատրաստելու համար։

3. Դասախօսքն յետոյ։

Կրօնի ա. Նախաշաւիղ կրօնագիտութեան Հ. Օրբելիի, ա. և բ. մասն, ա. և բ. դասատանց համար։

բ. Եկեղեցական պատմութիւն Մանտինեանցի, երրորդ դասատան համար։

Հայոց լեզուի, ա. ընթերցարան Պ. Տէր Աղէքսանդրեանցի, և շարժական տառեր հնչական ձեւով ուսուցանելու պատրաստական դասատան համար։

բ. Աւետարան թարգմանութեան համար, և Քերականութեան առաջին մասն, Պ. Ս. Պալասանեանցի, ա. դասատան համար։

գ. Քերականութեան երրորդ մասն՝ Պալասանեանցի, և Մուրատեանի, երկրորդ դասատան համար։

դ. Պատմութիւն գրականութեան Պալասանեանցի, երրորդ դասատան համար։

Ռուսաց լեզուի, ա. «Родное слово» Ушинскаго 2 годъ. Подвижныч буквы позвуковой методѣ Столбянскаго, պատրաստական դասատան համար, բ, «Книга для чтенія» Водовогва առաջին դասատան համար. գ. «Нашъ другъ» Го Корфа. երկրորդ դասատան համար. դ. «Граммашика» Иванова երկրորդ և երրորդ դասատան համար. է. Дѣтскій Міръ» Ушинскаго 2.й годъ երրորդ դասատան համար։

Աշխարհագրութիւն, կորնելիոսի թարգմանուած աշխարհագրութիւնը երկրորդ դասատան համար։ Իսկ երրորդ դասատան համար՝ Աշխարհագրութիւն Պալճեանի ի Մխիթարեան ուխտէն, և աշխարհագրութիւն Արատովսկու։ Ընդհանուր Պատմութիւն, Հին դարուց պատմութիւն Սիմէոնեանցի, և ձեռագիր ձեռնարկով երկրորդ դասատան համար։

Միջին և Նոր Դարու պատմութիւն պ. ուսուցչի ծաղկաքաղ զանազան Հեղինակներից երրորդ դասատան համար։

Հայոց պատմութիւն պ. Շերքեղեանի աշխատութիւնը երկրորդ դասատան համար։

Դասախօսութեան պատկանելիք։ Աշխարհացոյց, երկրագունդ, երկրաչափութեան ձևեր, վայելչագրութեան օրինակներ, և այլ դասախօսութեան օգնական գործիքներ։ Թողումեմ այլ բազմատեսակ գրքերը, որոնք ազգասէր անձանց ընծայարերութեամբ ճոխացուցին մեր ուսումնարանի հիմնադիր մատենադարանը, և որոնց մանրամասնարար հաշիւը տեսաք իմ՝ արդոյ ընկերի տնտեսական հաշուոյ մէջ։

Այս տարի զկնի տարեկան քննութիւններից, արժանացան փոխել դասատները պատրաստականից դէպ ի Ա. դասատուն՝ մրցանակաւոր 4 աշակերտք, և առանց մրցանակի 28 աշակերտք։ Առաջին դասատնից դէպ ի երկրորդ դասատուն փոխեցին մրցանակաւոր 5 աշակերտք, առանց մրցանակի 8 աշակերտք։ Երկրորդ դասատունից դէպ ի Դ. մրցանակաւոր 4 աշակերտք, իսկ առանց մրցանակի 3 աշակերտք։

Հոգաբարձու՝ Ն. Տէրտէրեան Ս. Ենանեան
Ս. Ղլեան — Հ. Հ.

Հոգաբարձու՝ Ս. Օգնական Տէրէ
Ատոմաջատուր Կոճկոճեանց
Յովհաննէս Տրուբիգիանց
Մելիքէ Տրալանդրեանց

Ի 28 Նոյեմբ. 1871

Ի Ղազար։